

Code No. 5761

SET : A

Roll No.

D. El. Ed. 2nd Year Exam., Feb./March – 2023

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Re-appear Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

समय : 2 घण्टे]

[अधिकतम अंक : 35

सामान्य निर्देश :—

- (i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 7 तथा प्रश्न 6 हैं।
- (ii) प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- (iii) कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- (iv) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- (v) उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- (vi) परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- (vii) कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

निर्देशाः —

- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
- (ख) लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यश्च भवेत्।
- (ग) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।
- (घ) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

5761/(Set : A)

P. T. O.

भाग - 'क'

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु **द्वयोः** प्रश्नयोः व्याख्या कार्या — 2 × 3 = 6
- (क) विभिन्नशिक्षायोगेषु संस्कृतविषयेकृतां चर्चाम् उद्दिश्य टिप्पणीं लिखत।
- (ख) अनुवादशिक्षणेन कोऽभिप्रायः ? अनुवादशिक्षणविधीनां वर्णनं कुरुत।
- (ग) गद्यशिक्षणस्य विभिन्नानां विधीनां विवेचनं कुरुत।
2. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) संस्कृतव्याकरणपरम्परायाः उल्लेखं कुर्वन् तस्य महत्त्वं लिखत।
- (ख) कारकेण कोऽभिप्रायः ? सोदाहरणं व्याख्या कार्या।
3. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) प्राचीनमूल्यांकन विधीनां वर्णनं कुर्वन् तेषां गुणदोषान् वर्णयत।
- (ख) भाषामूल्यांकनस्य विभिन्नानां विधीनां वर्णनं कुरुत।
4. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 3 = 3
- (क) पाठयोजनायाः विभिन्नानां प्रकाराणां वर्णनं कुरुत।
- (ख) सूक्ष्मशिक्षणस्य व्याख्या कार्या।
5. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः — 1 × 5 = 5
- (क) अलंकारेण कोऽभिप्रायः ? सोदाहरणं भेदानां व्याख्या कार्या।
- (ख) संस्कृतव्याकरणशिक्षणं किमर्थम् आवश्यकं वर्तते ? निगमनविधिना पाठयन् गुणसन्धिं पाठनाय पाठयोजनां सज्जीकुरुत।

भाग - 'ख'

6. अधोलिखितानां वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि -

15 × 1 = 15

(क) छन्दोसहितं भवति -

- (i) कादम्बरी
- (ii) चम्पू
- (iii) पद्यम्
- (iv) गद्यम्

(ख) नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि, नैनं दहति पावकः।

न चैनं क्लेदयन्त्यापः न शोषयति मारुतः॥

श्लोकोऽयं कस्मात् ग्रन्थात् संकलितः ?

- (i) रामायणतः
 - (ii) कादम्बरीतः
 - (iii) दूतवाक्यात्
 - (iv) गीतायाः
- (ग) "तददोषौ शब्दार्थौ सगुणावनलंकृती पुनः क्वापि" कस्य कवेः काव्यलक्षणमिदम् ?
- (i) भासस्य
 - (ii) लोलटभट्टस्य
 - (iii) ध्वनिकारस्य
 - (iv) मम्मटस्य

(घ) पूर्वपदप्रधानः कस्मिन् समासे भवति ?

(i) अव्ययीभाव समासे

(ii) कर्मधारय समासे

(iii) द्वन्द्वसमासे

(iv) तत्पुरुष समासे

(ङ) धातोः पूर्वं भवति -

(i) प्रत्ययः

(ii) आगमः

(iii) उपसर्गः

(iv) आदेशः

(च) 'अष्टाध्यायी' इत्यस्य ग्रन्थस्य प्रणेतास्ति —

(i) महर्षिः वाल्मीकिः

(ii) महर्षिः कात्यायनः

(iii) महर्षिः पाणिनिः

(iv) महर्षिः पतञ्जलिः

(छ) '..... व्याकरणं स्मृतम्' (रिक्तस्थानं पूरयत)।

(i) मुखम्

(ii) नासिका

(iii) हस्तः

(iv) कर्णः

(ज) व्याकरणशिक्षणस्य श्रेष्ठविधिः अस्ति —

(i) सहयोगविधिः

(ii) सूत्रविधिः

(iii) प्रयोगविधिः

(iv) आगमनविधिः

(झ) क्रियान्वयित्वं ? (रिक्तस्थानं पूरयत)।

(i) समासः

(ii) छन्दः

(iii) अलंकारः

(iv) कारकत्वम्

(अ) प्राचीनमूल्यांकनविधौ मौखिकपरीक्षा आसीत् —

(i) शलाकापरीक्षा

(ii) शास्त्रार्थः

(iii) भाषणम्

(iv) सर्वाः

(ट) भाषामूल्यांकनविधौ अस्ति/सन्ति —

(i) रेटिंगमापकम्

(ii) रुब्रिकः

(iii) ऐनक्डोटलरिकार्ड

(iv) सर्वे

(ठ) शैक्षिकमूल्यांकनविधौ सम्मिलितः **नास्ति** —

(i) प्रबन्धात्मक परीक्षा

(ii) वस्तुगत परीक्षा

(iii) मौखिक परीक्षा

(iv) शास्त्रार्थः

(ड) आदर्शप्रश्नपत्रस्य गुणेषु अस्ति/सन्ति —

(i) व्यावहारिकता

(ii) रोचकता

(iii) सम्पूर्णपाठ्यक्रमः

(iv) सर्वे

